DOMSTOLENS DOM
AF 7. NOVEMBER 1973 [1]

Bestuur der Sociale Verzekeringsbank mod B. Smieja (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Centrale Raad van Beroep)

Sag 51/73

Sammendrag

1. *Social sikring af vandrende arbejdstagere — Nationale særordninger i henhold til artikel 10, stk. 1 i Rådets forordning nr. 3 og i 1408/71 — Begreb*

2. *Social sikring af vandrende arbejdstagere — Nationale særordninger — Heraf følgende fordele — Ydelse — Betingelser — Bopælsbestemmelser — Tilfælde af ulovlig isoleret anvendelse*
(Rådets forordning nr. 3 og 1408/71, artikel 10, stk. 1)

1. Udtrykket »i henhold til lovgivningen i en eller flere af medlemsstaterne« i forordning nr. 3, artikel 10, stk. 1 og udtrykket ». . . efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater . . .« i forordning nr. 1408/71 sigter til de nationale retsregler under hensyntagen til, at de fællesskabsretlige bestemmelser, herunder særlig princippet om, at der ikke må finde forskelsbehandling sted af medlemsstaternes statsborgere, er blevet en del af den nationale lovgivning;

2. Den ved artikel 10, stk. 1 i forordningerne nr. 3 og 1408/71 tilsikrede beskyttelse omfatter også fordele hidrørende fra nationale særordninger, som giver sig udslag i en forhøjelse af det pensionsbeløb, der tilkommer den berettigede.

I sag nr. 51/73

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 af »Centrale Raad van Beroep« i Utrecht er indgivet til Domstolen for i den sag, der verserer for den nævnte ret mellem

BESTUUR DER SOCIALE VERZEKERINGSBANK, Amsterdam,

og

B. SMIEJA, med bopæl i Essen-Küpferdreh (BRD),

1 — Processprog: Hollandsk.

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artiklerne 8 og 10, stk. 1 i Rådets forordning nr. 3 af 25. december 1958 (JO nr. 30/58, s. 561) om social sikring af vandrende arbejdstagere og af artiklerne 3 og 10, stk. 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 (EFT specialudgave 1971 (II), s. 366, original reference JO nr. L 149/71, s. 2) om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: R. Lecourt, præsident, A. M. Donner og M. Sørensen (referérende), afdelingsformænd, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, Ó Dálaigh, dommere,

generaladvokat: A. Trabucchi
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Faktiske og retlige omstændigheder

I — Sagsfremstilling og retsforhandlingernes forløb

Sagens faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb kan sammenfattes på følgende måde:

1. a) Forordning nr. 3, artikel 8 og forordning nr. 1408/71, artikel 3, stk. 1 tilsikrer de heraf omfattede personer de samme rettigheder, som i henhold til en medlemsstats lovgivning om social sikring er tillagt denne medlemsstats egne statsborgere.

Hovedindholdet af artikel 10, stk. 1 både i forordning nr. 3 og i forordning nr. 1408/71 er, at pensioner, ydelser og understøttelser, hvortil der er erhvervet ret efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater, ikke kan nedsættes m.v. som følge af, at den berettigede er bosat i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende.

b) For så vidt angår alderspensioner, har man i Nederlandene fra den 1. januar 1957 erstattet invaliditets — og aldersdomsforsikringen for de lønnede arbejdstagere med en lov om almindelig aldersdomforsikring gældende for alle fastboende. Da disse lovregler (herefter kaldet A.O.W.) indbefatter ikke-lønmodtagere i retten til alderspensioner, og da de tillagte pensioner fra invaliditets- og alderdomsforsikringen for de lønnede arbejdstagere var af ringe størrelse, indeholder A.O.W. overgangsbestemmelser, hvorefter enhver, som den 1. januar 1957 er fyldt 15 men endnu ikke 65 år, be-

handles, som om han havde været forsikret i perioden mellem sit fyldte 15. år og den 1. januar 1957 på betingelse af, at den pågældende har været bosat i Nederlandene i 6 år efter sit fyldte 59 år (lovens § 43). Lovens § 44 tilføjer, at disse begunstigelser kun gælder for personer, som har nederlandsk statsborgerskab, og som har deres faste bopæl i Nederlandene, idet der dog, efter § 45 ved en administrativ bekendtgørelse på nærmere bestemte vilkår kan undtages fra de to sidste betingelser.

2. Den tyske statsborger fru Smieja, der havde bopæl i forbundsrepublikken Tyskland, da hun fyldte 65 år, og som stadig er bosat dér, fik ved en afgørelse af 10. december 1970 fra Sociale Verzekeringsbank i Amsterdam (herefter kaldet Banken) en alderspension på grundlag af perioder, som hun havde tilbagelagt i Nederlandene, med virkning fra den 1. februar 1970 og svarende til 45,6 % af den alderspension, som normalt kan kræves i henhold til A.O.W. Banken havde beregnet størrelsen af pensionen i overensstemmelse med bestemmelserne i den overenskomst om anvendelse af den nederlandske lovgivning om almindelig alderdomsforsikring, der var indgået den 9. marts 1961 mellem Nederlandene og Tyskland på grundlag af Rådets forordning nr. 3, artikel 7.

Fru Smieja indbragte denne afgørelse for Raad van Beroep i Amsterdam (underret i sager om social sikring, herefter kaldet socialretten). Under sagen ændrede Banken sin opfattelse af hendes retsstilling og meddelte ved skrivelse af 8. september 1971 socialretten, at den under hensyn til artiklerne 8 og 10 i Rådets forordning nr. 3 fandt, at den havde taget fejl ved beregningen af fru Smieja's pension, og at hun, skønt hun var tysk statsborger og havde bopæl på forbundsrepublikken Tysklands område, havde ret til de begunstigelser, der gjaldt i overgangsperioden efter A.O.W. § 43, nemlig fordi hun havde været forsikret i 6 år efter sit 59. år. Banken anmodede herefter socialretten om at annullere dens afgørelse af 10. december 1970 og tildele fru Smieja en pension for enlige, kun nedsat med 12 % eller med 2 % for hvert af de år, hvor hun ikke havde været forsikret, nemlig årene fra 1957 til 1962.

Ved dom af 4. april 1972 forkastede socialretten denne opfattelse og statuerede, at Bankens afgørelse af 10. december 1970 var juridisk korrekt.

Da Banken imidlertid fandt, at der fremdeles forelå et fortolkningsproblem vedrørende artiklerne 8 og 10 i Rådets forordning nr. 3, appellerede den socialrettens dom til Centrale Raad van Beroep i Utrecht.

3. Ved kendelse af 8. marts 1973 besluttede Centrale Raad van Beroep at udsætte sagen og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 at anmode Domstolen om at træffe en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1. a) Henviser ordene »i henhold til enhver anden medlemsstats lovgivning om social sikring« i forordning nr. 3, artikel 8, henholdsvis ordene »i henhold til en medlemsstats lovgivning« i forordning (EØF) nr. 1408/71, artikel 3, stk. 1 til den nationale lovgivning, sådan som denne fremtræder, efter at de fællesskabsretlige bestemmelser er blevet en del heraf, eller den nationale lovgivning, rent formelt, uden hensyn til de materielle ændringer, der er indført ved forordningerne, særlig bestemmelsen i artikel 10, stk. 1 i de to nævnte forordninger?

b) Skal ordene »i henhold til lovgivningen i én eller flere medlemsstater« i forordning nr. 3, artikel 10, stk. 1, henholdsvis ordene »efter lovgivningen i én eller flere medlemsstater« i forordning (EØF) nr. 1408/71, artikel 10, stk. 1 forstås således, at det drejer sig om den nationale lovgivning, sådan som denne fremtræder, efter at de fællesskabsretlige bestemmelser er blevet en del heraf, eller således,

at det drejer sig om den nationale lovgivning rent formelt, uden hensyn til de materielle ændringer, der er indført ved forordningerne, særlig bestemmelsen i forordning nr. 3, artikel 8, henholdsvis i forordning (EØF) nr. 1408/71, artikel 3, stk. 1?

c) Med andre ord, supplerer bestemmelserne i forordning nr. 3, artiklerne 8 og 10, stk. 1, henholdsvis i forordning (EØF) nr. 1408/71, artiklerne 3, stk. 1 og 10, stk. 1 hinanden således, at disse bestemmelser set under ét erstatter kravene til nationalitet og bopæl med et videre begreb »Fællesskabets borgere og territorium«, eller er disse bestemmelser uafhængige af hinanden?

2. Hvorledes skal ordene »hvortil der er erhvervet ret« i artikel 10, stk. 1, i forordningerne nr. 3 og (EØF) nr. 1408/71 forstås, set på baggrund af de forskellige juridiske og faktiske systemer i medlemsstaternes nationale lovgivninger?«

4. Af præmisserne til Centrale Raads kendelse og de fremlagte dokumenter fremgår følgende overvejelser og anbringender:

a) *Raad van Beroep,* Amsterdam, anerkender i sin dom af 4. april 1974, at den omstændighed, at fru Smieja var bosat i Forbundsrepublikken fra den 1. januar 1963 til den 1. februar 1970, ved anvendelsen af A.O.W. § 43 efter de nationale bestemmelser må ligestilles med bopæl på nederlandsk territorium. Socialretten finder imidlertid, at sagsøgerinden for at nyde godt af begunstigelserne i overgangsperioden yderligere må opfylde de betingelser, der ifølge A.O.W. § 44 gælder for nederlandske statsborgere. Det gør fru Smieja imidlertid ikke.

Blandt andet finder socialretten, at det ikke er rigtigt, at det skulle være en forudsætning for anvendelsen af forordning nr. 3, artikel 10, at sagsøgerinden må anses for at opfylde nationalitetsbetingelsen efter artikel 8 i den omtalte forordning. Efter socialrettens opfattelse omhandler artikel 10 i realiteten virkningen på udbetalingen af pensioner, der allerede er erhvervet alene i henhold til en eller flere medlemsstaters lovgivning.

Det følger heraf ifølge socialretten, at fru Smieja ikke omfattes af begunstigelserne i den nederlandske lovs overgangsbestemmelser, forsåvidt retten til disse begunstigelser ikke hidrører fra den tysk-nederlandske overenskomst af 1961.

b) Sociale Verzekeringsbank gør gældende, at det ikke er bestridt, at fru Smieja har været forsikret fra sit 59. til sit 65. år, og at hendes bopæl i Tyskland i denne periode derfor ifølge reglerne om national ligestilling må sidestilles med bopæl i Nederlandene. Banken udleder heraf, at den pågældende ville have haft ret til overgangsbegunstigelserne i henhold til A.O.W., hvis hun havde været nederlandsk statsborger, og hvis hun havde haft bopæl i Nederlandene. Efter de nationale regler alene kan hendes statsborgerskab og hendes bopæl ikke ligestilles med nederlandsk statsborgerskab og bopæl i Nederlandene. Men under hensyn til bestemmelserne i forordning nr. 3 mener Banken, at fru Smieja har ret til A.O.W.'s overgangsbegunstigelser, dog at dette naturligvis afhænger af svarene på de spørgsmål, der er stillet i forelæggelseskendelsen.

For så vidt angår artikel 10 i forordning nr. 3, gør Banken gældende, at denne regel ikke kan adskilles fra det formål, der ligger til grund for EØF-traktatens artikel 51, som er det grundlag, forordningen er blevet udstedt på, og som omhandler de foranstaltninger, som skal træffes inden for den sociale sikring, fordi de er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed. Traktatens artikel 51, litra b anvender ordet »bor« og ikke udtrykket »har taget bopæl«, og forordningens artikel 10, stk. 1 anvender også udtrykket »er bosat« og ikke udtrykket »har taget bopæl«. Banken synes derfor ikke at anse det for afgørende med henblik på fortolkning af artikel 10, om bopælsbetingelsen i den nationale lovgivning skaber retten til

ydelser eller er en betingelse for disses udbetaling. Banken anser det derfor ikke for uantageligt, at ordene i artikel 10 »pensioner, renter eller ydelser, hvortil der er erhvervet ret«, tager sigte på at ligestille bopæl i en af medlemsstaterne med bopæl i den pågældende stat, uafhængig af den måde, hvorpå retten til disse ydelser er erhvervet. I øvrigt mener Banken, at udtrykket »lovgivningen« i artikel 10, stk. 1 må fortolkes som sigtende til den nationale lovgivning, således som denne er blevet udfyldt eller ændret af fællesskabsretten. Banken støtter dette på forordningens artikler 11, stk. 2, 28, stk. 1 og 31, stk. 1 og 7, litra a og henviser i denne forbindelse til Domstolens dom af 10. december 1969 i sag nr. 34/69 (Caisse d'Assurance Vieillesse/ Duffy, Recueil 1969, s. 597).

Efter Bankens mening kan de samme grunde påberåbes ved fortolkning af artikel 8. En anden opfattelse ville medføre en forskelsbehandling, som ville være uforenelig med Traktatens mål, særlig med princippet i artikel 48, stk. 2 om afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling. Banken afviser derfor også socialrettens fortolkning af forordning nr. 3, artiklerne 8 og 10, som netop ville medføre en forskelsbehandling.

5. Centrale Raad van Beroeps kendelse blev registreret på Domstolens justitskontor den 19. marts 1973.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende Statutten for EØFs Domstol er der indgivet skriftlige indlæg for den nederlandske regering af udenrigsministeren og for Kommissionen for De europæiske Fællesskaber af dennes juridiske rådgiver, R. C. Fischer, bistået af M.-J. Jonczy, medlem af den juridiske tjeneste. I nogle breve til Domstolen har fru Smieja givet forskellige oplysninger om sin bopæl i Nederlandene.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at åbne den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

Domstolen har påhørt Kommissionens mundtlige indlæg i retsmødet den 27. september 1973.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 24. Oktober 1973.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

De til Domstolen indgivne indlæg kan sammenfattes således:

Den nederlandske regering gør gældende, at der ved udtrykket »en medlemsstats lovgivning« i de i spørgsmålene citerede bestemmelser skal forstås den nationale lovgivning, således som denne defineres i forordning nr. 3, artikel 1 b) og i forordning nr. 1408/71, artikel 1 j).

Efter regeringens opfattelse må der ved anvendelsen af begge disse artikler tages hensyn til de andre bestemmelser i forordningen, hvis disses indhold kræver det. Således må der for eksempel ved anvendelsen af artikel 10 i de to forordninger (de bestemmelser, som regulerer overførslen af ydelser bevilget i henhold til en medlemsstats lovgivning) tages hensyn til det forbud mod enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling, som omhandles i artikel 8 henholdsvis artikel 3. De nævnte bestemmelser kan dog ikke siges at supplere hinanden således, at de erstatter kravene til nationalitet og bopæl med det videre begreb Fællesskabets borgere og territorium. Hvis dette var tilfældet, ville de ydelser, der hjemles ved for eksempel en lovgivning, som den der omhandles i Domstolens dom af 22. juni 1972 i sag nr. 1/72 (Rita Frilli mod den belgiske Stat, Recueil 1972, s. 457), tilkomme alle, der er bosat i Fællesskabet.

Den nederlandske regering er af den opfattelse, at ordene »hvortil der er erhvervet ret« i artikel 10, stk. 1 i forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71 vedrører de ydelser og renter, der omhandles i disse bestemmelser, men ikke de overgangsbegunstigelser, der hjemles ved A.O.W. § 43. Derfor kan artikel 10 i de to forordninger ikke udelukke anvendelsen af det bopælskrav, hvis opfyldelse ifølge

A.O.W. § 44 er en forudsætning for at nyde godt af overgangsbegunstigelserne.
Kommissionen for De europæiske Fællesskaber gør gældende, at det i mangel af en udtrykkelig bestemmelse i en bilateral aftale eller i en fællesskabsforordning, der ligestiller bopælsperioder tilbagelagt i en anden medlemsstat end Nederlandene mellem det 59. og det 65. år med bopælsperioder tilbagelagt i Nederlandene, må antages, at de arbejdere, som vel i perioder før den 1. januar 1957 har været bosat i dette land, men som ikke har haft bopæl i Nederlandene mellem det 59. og 65 år, ikke kan nyde godt af A.O.W.'s overgangsbestemmelser. En sådan bestemmelse blev ikke indsat i forordning nr. 3, og i sin oprindelige affattelse udelukkede denne forordning endog muligheden for overførsel af ydelser, hjemlet ved de nævnte overgangsbestemmelser (optagelse af disse ydelser i bilag E til forordningen). Dette var forklaringen på, at Nederlandene og Tyskland afsluttede en overenskomst den 9. marts 1961 på grundlag af artikel 7 i forordning nr. 3, nemlig for at muliggøre, at der til tyske og nederlandske statsborgere, som havde bopæl i forbundsrepublikken Tyskland, i henhold til reglerne i den nederlandske lovgivning om almindelig alderdomsforsikring kunne udbetales ydelser, som ikke var baseret på bidragsperioder, det vil sige for perioder, der ligger før den 1. januar 1957. Overenskomsten er blevet forkyndt i overensstemmelse med forordning nr. 3, artikel 54, stk. 1.
Selv om begrænsningerne for overførsel af pensioner eller dele af pensioner hjemlet i henhold til A.O.W.'s overgangsbestemmelser blev ophævet ved fjernelsen af afsnittet om Nederlandene i bilag E til forordning nr. 3, og selv om Rådets forordning nr. 130/63 (JO nr. 188 af 28. 12. 63) i bilag G III til forordning nr. 3 indsatte en afdeling B, som for anvendelsen af den nævnte forordnings artikler 27 og 28 bestemmer, at bidrags- eller præmiebetalingsperioderne tilbagelagt før den 1. januar 1957 i medfør af den nederlandske lovgivning om invaliditets- og alderdomsforsikring for de lønnede arbejdstagere (dvs. den gamle ordning) skal ligestilles med forsikringsperioder i henhold A.O.W., er den tysk-nederlandske overenskomst forblevet i kraft.

Kommissionen henviser endvidere til, at den omtalte overenskomst ikke blev optaget i bilag II til forordning nr. 1408/71, som omhandler bestemmelser i overenskomster om social sikring, der ikke berøres af forordningen, og at i øvrigt bilag V til samme forordning indeholder særregler for så vidt angår anvendelsen af den nederlandske lovgivning om almindelig alderdomsforsikring, der i vidt omfang er inspireret af bestemmelserne i den tysk-nederlandske overenskomst af 9. marts 1961.

Efter det anførte finder Kommissionen at måtte anse Bankens opfattelse for fejlagtig. For så vidt angår spørgsmål 1) a) gør Kommissionen gældende, at der aldrig har været tvivl om, at formålet med bestemmelserne i forordning nr. 3, artikel 8 og forordning nr. 1408/71 artikel 3, stk. 1 var, til fordel for de pågældende at afskaffe enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling, der hidrører fra medlemsstaternes interne lovgivninger. For forordningernes forfattere var det imidlertid, bortset fra eventuelle særlige bestemmelser, ikke hensigten, at forordning nr. 3, artikel 8 og den tilsvarende bestemmelse i forordning nr. 1408/71, artikel 3, stk. 1 skulle tillægge dem, der kan påberåbe sig disse bestemmelser, de begunstigelser, som de bilaterale overenskomster indeholdt for traktatparternes statsborgere med hensyn til deres interne lovgivning.

Efter Kommissionens opfattelse går disse bestemmelser således kun ud på at sikre en ligebehandling efter de interne lovgivninger, og berører navnlig ingen af de bopælsbetingelser, som disse lovgivninger kræver opfyldt af deres egne statsborgere, for at de kan nyde godt af den pågældende lovgivning. Kommissionen finder derfor, at Raad van Beroep har ret i sin antagelse, hvorefter den pågældende for at nyde godt af bestemmelserne i § 43 i den nederlandske lov om

almindelig alderdomsforsikring må opfylde bopælsbetingelsen ifølge denne lovs § 44.

For så vidt angår spørgsmål 1) b), gør Kommissionen gældende, at formålet med forordning nr. 3, artikel 10, stk. 1 og forordning nr. 1408/71, artikel 10, stk. 1 er at ophæve bopælsbetingelserne for udbetaling af ydelser, hvortil der er erhvervet ret i henhold til lovgivningen i en eller flere medlemsstater. Efter Kommissionens opfattelse kan man vanskeligt tænke sig, at disse artikler ikke finder anvendelse på ydelser, hvortil der kun er erhvervet ret takket være princippet om ligebehandling ifølge forordning nr. 3 artikel 8 og forordning nr. 1408/71, artikel 3, stk. 1. At ville indskrænke anvendelsen af artikel 10 til overførslen af ydelser, hvortil der er erhvervet ret i henhold til den nationale lovgivning som sådan, ville virke direkte imod formålet med Traktatens artikel 51. Efter denne opfattelse ville det i overvejende grad være de indenlandske arbejdere og ikke de vandrende arbejdstagere, som ville nyde godt af denne bestemmelse i forordningen. En sådan opfattelse ville ligeledes have til følge, at bestemmelserne i Traktatens artikel 51 a), som giver arbejdstagerne mulighed for at opnå ret til ydelser ved at medregne udenlandske forsikringsperioder, ville miste enhver praktisk betydning, eftersom de pågældende kun ville kunne nyde godt af de således erhvervede ydelser ved bosættelse i hver af de respektive medlemsstater, som har pligt til at udrede en forholdsmæssigt beregnet ydelse.

For så vidt angår det andet spørgsmål mener Kommissionen, at udtrykket »hvortil der er erhvervet ret« indebærer, at alle den nationale lovgivnings betingelser for at oppebære ydelsen er opfyldt i påkommende tilfælde under hensyntagen til bestemmelserne i fællesskabsforordningerne. I modsætning til Bankens opfattelse er bopælsbetingelsen i A.O.W. § 43 en betingelse for tildeling af de ydelser, der er hjemlet ved § 44. Denne betingelse er ikke blevet ophævet ved artikel 10, stk. 1 i forordning nr. 3 og ved artikel 10, stk. 1 i forordning nr. 1408/71.

Kommissionen foreslår, at spørgsmålene besvares på følgende måde:

1. a) Ordene »en medlemsstats lovgivning om social sikring«, der findes i forordning nr. 3, artikel 8, henholdsvis ordene »en medlemsstats lovgivning« i forordning nr. 1408/71, artikel 3, stk. 1, henviser til den nationale lovgivning i formel forstand.

   b) Ordene »i henhold til lovgivningen i en eller flere af medlemsstaterne« i forordning nr. 3, artikel 10, stk. 1, henholdsvis ordene« . . . efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater . . .« i forordning nr. 1408/71, artikel 10, stk. 1 vedrører de nationale retsregler med det indhold disse har, efter at henholdsvis forordning nr. 3 og forordning nr. 1408/71 er blevet en del af den nationale lovgivning.

   c) Svaret på dette »med andre ord« stillede spørgsmål fremgår af svarene a) og b).

2. Udtrykket »hvortil der er erhvervet ret« i artikel 10, stk. 1 i forordningerne nr. 3 og 1408/71 indebærer, at alle den nationale lovgivnings betingelser for at oppebære ydelsen er opfyldt, i påkommende tilfælde under hensyntagen til bestemmelserne i fællesskabsforordningerne.

Præmisser

1 Ved kendelse af 8. marts 1973, indgået til Domstolen den 19. marts 1973, har Centrale Raad van Beroep stillet forskellige spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets forordninger nr. 3 af 3. december 1958 om social sikring af

vandrende arbejdstagere og nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på lønnede arbejdstagere;

2 det væsentligste spørgsmål er, om begrebet medlemsstaternes »lovgivning« i forordning nr. 3 i artiklerne 8 og 10, stk. 1 og i forordning nr. 1408/71, artiklerne 3, stk. 1 og 10, stk. 1 skal forstås som den nationale lovgivning med det indhold, denne har, efter at de fællesskabsretlige bestemmelser er blevet en del heraf, eller som den nationale lovgivning i formel forstand uden hensyn til de materielle ændringer, som de nævnte forordninger har medført;

3 endvidere spørges om betydningen af ordene »hvortil der er erhvervet ret« i artikel 10, stk. 1 i forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71.

4 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at sagsøgerinden i hovedsagen, der er tysk statsborger og nu bosat i Tyskland efter tidligere at have været beskæftiget i Nederlandene, efter at være fyldt 65 år i 1970 fremsatte begæring om at få sin alderspension i medfør af den nederlandske lovgivning beregnet efter reglerne i § 43 i den nederlandske lov om almindelig alderdomsforsikring (A.O.W.);

5 disse regler omfatter alle de personer, som den 1. januar 1957 ikke er fyldt 65 år, som har haft bopæl i Nederlandene i de sidste seks år efter deres fyldte 59. år, medens lovens § 44 dog bestemmer, at kun de, der »a) har nederlandsk statsborgerskab og b) har bopæl i kongeriget« nyder godt af de fordele, som er hjemlet ved § 43;

6 det fremgår af sagens akter, at sagsøgerinden i hovedsagen i medfør af de nederlandske bestemmelser om anvendelsen af § 43 er ligestillet med personer, der har haft bopæl i Nederlandene i seks år efter deres 59. år, uanset at hun rent faktisk i den afgørende periode har boet i Tyskland;

7 det eneste omtvistede punkt er herefter, om hun kan anses for at opfylde bopælskravet ifølge lovens § 44;

8 som følge af sin tidligere beskæftigelse i Nederlandene omfattes sagsøgerinden af fællesskabsbestemmelserne om vandrende arbejdstagere;

9 det må derfor undersøges, hvilken betydning de anførte forordningsbestemmelser har under sådanne omstændigheder.

10 Artikel 8 i forordning nr. 3, som i det væsentlige gentages ved artikel 3, stk. 1 i forordning nr. 1408/71, bestemmer, at personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af denne forordnings bestemmelser, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning om social sikring som denne medlemsstats egne statsborgere;

11 formålet med denne bestemmelse er, til fordel for de arbejdstagere, der er omfattet af forordningerne, at garantere ligebehandlingen inden for den sociale sikring uden hensyn til nationaliteten ved at udelukke enhver forskelsbehandling, der i så henseeende følger af medlemsstaternes nationale lovgivninger;

12 derimod kræver dette formål ikke nødvendigvis ophævelse of forskelle baseret på de pågældendes bopæl, og de citerede artikler kan derfor ikke antages at referere sig til sådanne forskelle;

13 denne konstatering udelukker ikke, at andre bestemmelser kan referere sig til forskelle baseret på bopælen, således som det er tilfældet i artikel 10, stk. 1 i de to forordninger.

14 Artikel 10, stk. 1 sikrer den berettigede uindskrænket nydelse af visse pensioner, renter og ydelser, hvortil der er erhvervet ret efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater, selv om han er bosat i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende;

15 denne bestemmelses formål er at garantere den pågældende retten til at oppebære disse ydelser, selv om han har taget bopæl i en anden medlemsstat, eventuelt sit hjemland;

16 ofte hidrører de rettigheder, som det drejer sig om, ikke fra den nationale lovgivning alene, men fra denne lovgivning kombineret med det princip om ligebehandling uden hensyn til nationaliteten, som der er givet udtryk for i forordning nr. 3 og i forordning nr. 1408/71, artikel 8;

17 hvor den pågældendes rettigheder muligvis har hjemmel i flere medlemsstaters lovgivning — og denne mulighed omtales udtrykkeligt i artikel 10 — foretages opgørelsen altid efter forordningens bestemmelser;

18 konklusionen må herefter være den, at udtrykket »lovgivningen i en eller flere medlemsstater« i artikel 10, stk. 1 må forstås således, at det også omfatter fællesskabsbestemmelserne på dette område.

19 Spørgsmål 2 drejer sig om betydningen af ordene »hvortil der er erhvervet ret« i artikel 10, stk. 1 i forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71;

20 som allerede omtalt er formålet med denne bestemmelse at begunstige arbejdskraftens frie bevægelighed ved at beskytte de pågældende mod den forskelsbehandling, som kunne blive et resultat af flytningen af deres bopæl fra en medlemsstat til en anden;

21 dette formål kræver, at beskyttelsen også omfatter en begunstigelse, der, uanset at den er hjemlet i en særordning, såsom § 43 i A.O.W., giver sig udslag i en forhøjelse af det pensionsbeløb, som ellers ville tilkomme den berettigede;

22 det følger heraf, at forsåvidt en national lovgivningsbestemmelse, såsom A.O.W. § 44, opstiller et bopælskrav som betingelse for retten til visse begunstigelser af den art, som omhandles i artikel 10, kan den omstændighed, at den pågældende har bopæl på en anden medlemsstats område, ikke begrunde, at en sådan begunstigelse ændres, inddrages eller stilles i bero.

Vedrørende sagsomkostningerne

23 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som begge har fremsat indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

24 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

under henvisning til procesdokumenterne,
efter at have hørt den refererende dommers rapport,
efter at have hørt de af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber afgivne mundtlige indlæg,
efter at have hørt generaladvokatens forslag til afgørelse,

under henvisning til Traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig dennes artikler 51 og 177,
under henvisning til Rådets forordning nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere, særlig dennes artikler 8 og 10,
under henvisning til Rådets forordning nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, særlig dennes artikler 3 og 10,
under henvisning til protokollen vedrørende Statutten for De europæiske Fællesskabers Domstol, særlig dennes artikel 20,
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers Domstol,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som er blevet forelagt den af »Centrale Raad van Beroep« ved kendelse af 8. marts 1973, for ret:

1. Udtrykket »i henhold til lovgivningen i en eller flere af medlemsstaterne» i forordning nr. 3, artikel 10, stk. 1 og udtrykket »... efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater ... « i forordning nr. 1408/71 sigter til de nationale retsregler under hensyntagen til, at de fællesskabsretlige bestemmelser, herunder særlig princippet om, at der ikke må finde forskelsbehandling sted af medlemsstaternes statsborgere, er blevet en del af den nationale lovgivning.

2. Ordene »hvortil der er erhvervet ret« i artikel 10, stk. 1 i forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71 skal forstås således, at den ved denne bestemmelse tilsikrede beskyttelse også omfatter fordele hidrørende fra nationale særordninger, som giver sig udslag i en forhøjelse af det pensionsbeløb, som ellers ville tilkomme den berettigede.

Lecourt Donner Sørensen

Monaco Mertens de Wilmars Pescatore Ó Dálaigh

Således afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 7. november 1973.

Justitssekretæren
A. Van Houtte

Præsidenten
R. Lecourt